Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Analýza mluvených projevů moderátora Davida Vaníčka

Bakalářská práce

Autor: Pavlína Mráčková

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Hradec Králové 2022

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	**Pavlína Mráčková**
Studium:	P19P0276
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Jazyková a literární kultura
Název bakalářské práce:	**Analýza mluvených projevů moderátora Davida Vaníčka**
Název bakalářské práce AJ:	Analysis of spoken speeches by moderator David Vaníček

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Teoretická část práce je zaměřena na problematiku mluvených mediálních projevů, zejména charakteristiku jazykových (fonetických, morfologických, lexikálních a syntaktických) prostředků. Obsahem praktické části práce je komplexní analýza vybraných mluvených projevů konkrétního mediálního mluvčího, televizního reportéra a moderátora Davida Vaníčka.

ČMEJRKOVÁ, S. a kol.: Styl mediálních dialogů. Praha: Academia, 2013.

HOFFMANNOVÁ, J. a kol.: Stylistika psané a mluvené češtiny. Praha: Academia, 2016.

KRAUS, J.: Rétorika a řečová kultura. 2., vyd. Praha: Karolinum, 2010.

SCHNEIDEROVÁ, S.: Analýza diskurzu a mediální text. Praha: Karolinum, 2015.

ŠTÍCHA, F. a kol.: Akademická gramatika spisovné češtiny. Praha: Academia, 2013.

Garantující pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Jana Bílková, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Analýza mluvených projevů moderátora Davida Vaníčka* vypracovala pod vedením vedoucí práce PhDr. Jany Bílkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 21. 4. 2022. .....

podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat mé vedoucí práce PhDr. Janě Bílkové, Ph.D. za odbornou pomoc, ochotu, trpělivost a poskytnutí cenných rad v průběhu psaní. Dále tímto děkuji Davidu Vaníčkovi za čas věnovaný rozhovoru k bakalářské práci.

Anotace

MRÁČKOVÁ, Pavlína. *Analýza mluvených projevů moderátora Davida Vaníčka*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 48 s. Bakalářská práce.

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat mluvený projev moderátora Davida Vaníčka a zároveň porovnat jeho dvě epizody z podcastu *Slyšíme se?*, které vznikly s dvouletým odstupem. Práce se skládá ze tří částí. Teoretická část práce se zaměřuje na problematiku mluvených mediálních projevů, zejména charakteristiku jazykových (fonetických, morfologických, lexikálních a syntaktických) prostředků. Dále představuje pojmy týkající se masmediálních projevů, podcastingu a seznamuje čtenáře se životem moderátora. Obsahem praktické části práce je komplexní analýza vybraných mluvených projevů moderátora, na které jsme si osvojili zmíněné jazykové dovednosti. Závěrečná třetí projektová část zahrnuje přepis rozhovoru s Davidem Vaníčkem. Rozhovor poskytl možnost vyzkoušet si roli moderátora a zároveň získat nové informace týkající se podcastů.

Klíčová slova

rozhovor, mluvený projev, podcast, masová média, jazykové prostředky, moderátor

Annotation

MRÁČKOVÁ, Pavlína. *Analysis of spoken speeches by moderator David Vaníček*. Hradec Králové: Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 48 s. pages. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis aims to characterize the speech of the presenter David Vaníček and to compare his two episodes from the podcast "Slyšíme se?", which are two years apart. The thesis consists of three parts. The theoretical part of the thesis focuses on the issues of spoken media speech, particularly the characteristics of linguistic (phonetic, morphological, lexical and syntactic) resources. It also introduces concepts related to mass media speeches and podcasting and familiarizes the reader with the life of a presenter. The content of the practical part of the thesis is a comprehensive analysis of selected spoken speeches of the presenter, on which we have acquired language skills. The final third project part includes the interview transcription with David Vaníček. The interview provided an opportunity to try out the role of a presenter while gaining new information regarding podcasts.

Keywords

interview, speech, podcast, mass media, language devices, presenter

Obsah

ÚVOD **9**

1 TEORETICKÁ ČÁST **10**

1.1 Jazyk a mluvený projev 10

1.1.1 Mluvená a psaná čeština 10

1.1.2 Typologie mluvených projevů 11

1.1.3 Veřejná komunikační situace 11

1.2 Masmediální projevy 12

1.2.1 Masová média 12

1.2.2 Čeština v médiích 13

1.2.3 Mediální mluvčí 14

1.3 David Vaníček 14

1.4 Podcasting 15

1.4.1 Charakteristické rysy 16

1.4.2 Podcast Slyšíme se? 17

1.5 Jazyková specifika mluvených projevů 18

1.5.1 Diskurzní markery 18

1.5.2 Kontaktové prostředky 18

1.5.3 Opravy a sebeopravy 18

1.5.4 Parcelace 19

1.5.5 Univerbizace 19

1.5.6 Další vybrané syntaktické jevy 20

1.6 Prvky obecné češtiny 20

2 PRAKTICKÁ ČÁST **23**

2.1 Epizoda: O čem budou moje podcasty a proč tu jsem 23

2.1.1 Syntaktická rovina 23

2.1.2 Lexikální rovina ... 27
2.1.3 Morfologická rovina ... 29
2.1.4 Fonetická rovina ... 30
2.2 Epizoda: Kolik jsem vydělával v televizi a v čem je podnikání lepší ... 31
2.2.1 Syntaktická rovina ... 31
2.2.2 Lexikální rovina ... 34
2.2.3 Morfologická rovina ... 35
2.2.4 Fonetická rovina ... 36
3 PROJEKT K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI ... 38
3.1 Rozhovor ... 38
ZÁVĚR ... 43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY ... 45

ÚVOD

Tato bakalářská práce analyzuje mluvené projevy jednoho z našich řečnických vzorů, který svým hlasem ovlivňuje mnoho lidí. Hlavním cílem naší práce bylo rozebrat mluvený projev moderátora, zejména z hlediska jeho vyjadřování a jazykových rovin. Zároveň tato práce zkoumá, zda a jakým způsobem se během role podcastera řečové schopnosti Davida Vaníčka rozvinuly.

Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. První teoretická část představuje problematiku mluvených mediálních projevů, popisuje rozdíly mezi psanou a mluvenou formou a seznamuje nás s moderátorem Davidem Vaníčkem. Dále představuje charakteristické rysy současného trendu podcastu a seznamuje čtenáře s prvky obecné češtiny, které se vyskytovaly v námi analyzovaných epizodách.

Praktická část podává komplexní analýzu jazykových (fonetických, morfologických, lexikálních a syntaktických) prostředků u vybraných dvou epizod z podcastu *Slyšíme se?*, jehož tvůrcem je David Vaníček. Při poslechu mluveného projevu není důležitá jen forma sdělení, ale i obsah, který je v analýze též zařazen.

Projektová část zahrnuje přepis rozhovoru s Davidem Vaníčkem, který odpověděl na otázky týkající se tématu *podcasting.* Z rozhovoru jsme získali nejen zajímavé poznatky ze strany tvůrce podcastu, ale také jsme si sami vyzkoušeli být ve funkci moderátora.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Jazyk a mluvený projev

1.1.1 Mluvená a psaná čeština

Český jazyk stejně jako všechny kulturní jazyky mají formu mluvenou a psanou. Každá podoba má své vlastní prostředky, které slouží k vyjadřování, předávání myšlenek a pocitů (Šrámková a Hůrková-Novotná, 1984, s. 7).

Mluvená řeč je rozmanitá. Každý mluví jinak, podle toho, v jakém prostředí komunikuje, s kým komunikuje a za jakým účelem. Záleží na tom, zda se jedná o komunikaci doma, nebo na veřejnosti, s nadřízenými, či přáteli anebo s lidmi známými, či neznámými. Přestože nemluvíme všichni stejně a každý z nás má jiný styl řeči, jsme všichni uživatelé jednoho jazyka, tzv. uživatelé češtiny. Řídíme se normami jazyka, při poslechu vnímáme mluvenou řeč, i když nejsme aktivními mluvčími a znalosti jazyka uplatňujeme i v běžných dialozích (Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 9–10).

Bartošek (2008, s. 12) porovnává psané zprávy s mluvenými a určuje především jejich základní hodnoty. Mluvené projevy jsou podle něj charakteristické kratšími a stručnými větami, použitím aktivních slovesných tvarů a malého množství rozvíjejících členů. Palková (2008, s. 19) také zdůrazňuje zvukovou složku řeči, tzn. intonaci, mluvní tempo atd., poněvadž ze zvukového průběhu řeči dokážeme poznat pohlaví, kulturní zázemí, věk člověka, ale také mnoho dalších věcí. Právě zvuková složka spoluurčuje význam a funkci řeči.

Psaná i mluvená podoba má dva různé jazykové kódy, z nichž ani jeden není nadřazený. Psaný text bývá připravenější, formálnější a spisovný. Oproti tomu řečník nezaujme pouhým slovem. Divák vnímá tón jeho hlasu a plynulost řeči, gesta, mimiku tváře, oční kontakt a mnoho dalších neverbálních prostředků. Pro mluvené projevy bývají typické např. pauzy, tzv. vycpávková slova či nedokončené výpovědi. Z dalších rozdílných rysů je možnost dodatečných úprav v psané podobě jazyka (Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 31–35).

1.1.2 Typologie mluvených projevů

Langer (1993, s. 70) uvádí, že už v dávných dobách se rétorici snažili třídit jednotlivé mluvené projevy. Důvodů měli nejspíše mnoho, ale jedním z nich byla praktičnost. Jelikož ne každý řečník měl dostatek inspirace k vytvoření svého projevu, byly mu poskytnuty základní návody k různým příležitostem.

Typologie mluvených projevů má svá kritéria, např. co a kde je předneseno, jak dlouho trvá promluva a co je jejím cílem. Delší projevy obvykle bývají politické, didaktické a náboženské. Naopak do kratších projevů zařazujeme slavnostní přípitky a promluvy. Projevy lze rozdělit i podle jejich vyhraněnosti (problémové, pracovní, oslavné) a podle formy (řeč skupinová, individuální). Pro přehlednost jsou vymezeny projevy soudní, politické, pracovní, náboženské, společenské a didaktické, přičemž hranice mezi jednotlivými typy není ostrá, naopak se často prolínají či významově překrývají.

Každý zmíněný projev má vlastní pravidla, kterými by se měl řečník řídit, pokud chce se svým projevem uspět. Politický projev by měl být především odborný, od pracovního projevu očekáváme přesnost a věcnost. Mluvčí v náboženském projevu obvykle zastává funkci kněze a měl by tedy hovořit důstojným a vznešeným tónem řeči. Didaktický projev se objevuje ve školách formou přednášek a výkladů a soudní projevy mají za cíl objasnit případy, proto od nich očekáváme srozumitelnost a jasnost. Společenský projev v neposlední řadě (smuteční či svatební) by měl předat emoční zážitek (k tomu srov. Langer, 1993, s. 70–72).

1.1.3 Veřejná komunikační situace

Veřejná komunikační situace probíhá v prostředích, která se nepovažují za soukromá a projevy v nich jsou takové, které veřejnost ovlivňují, informují, ale také jsou určené pro pobavení. Veřejné projevy oproti soukromým bývají alespoň zčásti připravené či velmi důkladně připravené a nejsou spontánní. Zároveň mohou mít formu dialogu i dnes stále více užívaného monologu. Podcast je typickým příkladem právě druhého zmíněného, a tedy monologu, nicméně mívají také formu dialogu. Ať už se jedná o jakékoli veřejné projevy, bývají vzhledem k širšímu publiku oficiální. Veřejné mluvené projevy se podle jejich charakteristických rysů dělí na formální a neformální. V projevech neformálních veřejných situací je obsažena nespisovná čeština s výplňkovými výrazy, expresivními slovy, s prvky obecné češtiny a dalšími prvky, které se ve formálních projevech neobjevují. Přestože

monologické žánry veřejných projevů jsou obvykle považovány za formální (bohoslužby, svatební a pohřební řeči, novoroční projev prezidenta), mluvené projevy formou podcastů můžeme zařadit spíše mezi neformální veřejné situace. V současné době neoficiálních a neformálních projevů přibývá, a to především v oblasti mediálních komunikací, ať už jde o projevy před publikem nebo v nahrávacím studiu (Müllerová in Čmejrková a Hoffmannová 2011, s. 69–73).

1.2 Masmediální projevy

1.2.1 Masová média

Pojem masová média v historii představoval především noviny, časopisy, televizi a rozhlas, v současnosti si pod ním představujeme zejména internet. V obou případech se však jedná o komunikační prostředky sloužící k šíření informací, které jsou schopny oslovit a ovlivnit velké množství lidí. Tito příjemci nejsou konkrétními jedinci ani jejich skupina, ale uživatelé médií jsou anonymní, a proto vzhledem k velikosti a anonymitě se používá označení „masa“. Masovost komunikace je mimo jiné spojena s technickým pokrokem. Vývoj masových médií je ovlivněn především digitalizací dat převedených do číselného kódu. Tyto zmíněné změny způsobují rozdělení masových médií na dvě skupiny, tj. „stará“ a „nová“. Za „stará“ (noviny, časopisy) považujeme taková média, která byla využívána před digitalizací. „Novými“ médií rozumíme především již zmíněný internet, který nám umožňuje posílat i přijímat sdělení téměř okamžitě (Mičienka a Jirák, 2007, s. 17–18).

Zatímco „stará“ média nemají možnost úpravy výsledného sdělení, do „nových“ médií můžeme zasahovat a jejich uživatelé se tak stávají aktivnějšími. Přestože se jejich prostředí neustále mění, podstata je stejná (Mičienka a Jirák, 2007, s. 17–18). Masová média „*disponují technickými prostředky a organizačním uspořádáním, jež jim dovolují pravidelně (popřípadě průběžně) nabízet anonymní a otevřené množině příjemců sdělení, která mohou informovat, vzdělat či bavit.*“ (Mičienka a Jirák, 2007, s. 17–18).

Masová média mají vzrůstající význam a jsou často předmětem každodenního rozptýlení (McQuail, 2007, s. 21). Každý se ve svém životě potřebuje odreagovat a média nám mohou poskytnout různé druhy zábavy. V televizi se vyskytují baviči a komici a na internetu jeho uživatelé také tráví mnoho času, který věnují zábavě a odpočinku (Mičienka a Jirák, 2007, s. 137). Kromě zábavné složky mají média funkci marketingovou, která poskytuje finanční příjmy. Finance jsou získávány z více zdrojů, tj. z grantů, darů, prodeje nebo z poplatků, ale především jsou pro média důležité příjmy z reklam. Média proto

můžeme rozdělit na dva základní trhy – reklamní trh a mediální produkci. Zatímco reklamní trh získává pozornost diváků zejména skrz reklamní sdělení, v mediální produkci jde především o prodej produktů (Mičienka a Jirák, 2007, s. 203–204). Tato bakalářská práce vychází z mluvených projevů v podcastech. Tvůrce podcastů nedostává finanční příjmy z jejich tvorby. Existuje ale sociální síť zvaná Herohero, určená jak samotným tvůrcům, tak i fanouškům. Fanoušci přispívají peněžitou částkou a podporují autory v jejich tvorbě. David Vaníček publikuje své podcasty na veřejných platformách, ale také měl do roku 2021 na zmiňované sociální síti tzv. Premium klub, kam přidával pro své předplatitelé podcasty s intimnější tematikou (herohero.co, 2020, online).

Už víme, že masová média jsou základním nástrojem přenosu informací a jejich následného šíření, je ale potřeba uvést jednu z nejdůležitějších funkcí, která se vším souvisí, tj. média jako hlavní zdroj moci (McQuail, 2007, s. 21). Společnost je médii velmi ovlivňována. Jejich vliv je jasně viditelný v uspořádání časového rozvrhu a prostoru. Noviny a časopisy mají určitou dobu vycházení (pořady zase čas vysílání). Televize, počítač a tiskoviny mají svá místa na základě našeho pohodlí, soukromí a praktičnosti. Dalšími vlivy médií jsou rituální a mediální etikety. Při běžném používání médií si vytvoříme rituál, ke kterému se vracíme. Mediálními etiketami se rozumí například neslušnost jíst s mobilním telefonem v ruce, nepouštět hudbu nahlas kvůli sousedům a tak dále (Mičienka a Jirák, 2007, s. 22–23).

Je tedy zjevné, že média mají významnou roli a jejich vliv je obrovský, ale „*vždy působí v nějakém dobovém sociálním, kulturním a politickém kontextu a v nějaké momentální situaci. Izolovat jejich vliv od vlivů ostatních je proto prakticky nemožné.*“ (Mičienka a Jirák, 2007, s. 23).

1.2.2 Čeština v médiích

Mluvená čeština v médiích se jeví jako čím dál více neformální a čím dál častěji nepřipravená, obvykle připomínající spontánní řeč. Především v televizních talk-show nebo moderovaných diskusích se mluvčí snaží upřednostňovat neoficiálnost a živost kvůli autentičnosti, kterou chtějí divákům nabídnout. Čmejrková (2011, s. 10–11) tvrdí, že těchto výrazných proměn, ke kterým za poslední roky v médiích dochází, si všímají i lingvisté. Dále doplňuje, že někteří posluchači by více ocenili náročnější jazyk bez častých vycpávkových slov, také vnímají horší výslovnost a špatnou artikulaci. Podobou mluvené češtiny se zabýval i Bartošek (2008, s. 14), který vysvětluje tzv. styl vystřihni a čti. Při něm

nezkušení redaktoři čtou doslovné informace. Tito „redaktoři“ nemají žádnou hlasovou a mluvní průpravu, jejich sdělení proto nebývá správné jak z hlediska ortoepického, tak nevěnují pozornost přízvukům, mluvnímu tempu ani správnému frázování.

1.2.3 Mediální mluvčí

Když se zamyslíme nad tím, jak často slýcháme mluvčí v rozhlase nebo moderátory v televizi, zjistíme, že je to součást našeho běžného života. Mluvčí v médiích plní funkci řečového vzoru. Řeč, kterou slýcháme v médiích, mnohdy napodobujeme, proto by měl být projev nejen obsahově kvalitní, ale i formálně (řečově) kultivovaný (Joušková, 2008, s. 3). S tím také souvisí zvuková stránka řeči, při které používáme parajazykové prostředky, tzn. hlasitost a výšku řeči, tempo, plynulost a rychlost, správnou výslovnost, frázování, kvalitu řeči, zkracování a protahování slov a mnoho dalších.

Vzhledem ke zvukové stránce jazyka, která je pro mluvený projev klíčová, je důležité zmínit techniku a péči. Ten, kdo každý den pracuje se svým hlasem, by měl být seznámen alespoň se základy mluvního ústrojí a jak s ním správně zacházet. Správnému dýchání, vysvětlení pojmů mluvního ústrojí a procvičování pomocí jazykolamů dopodrobna představuje například Strahl ve své knize Novinář před mikrofonem (1993). Hlas je pro mluvený projev nejdůležitější složkou a měli bychom se o něj starat a pečovat, pokud o něj nechceme přijít (Strahl, 1993, s. 7).

Další podmínky, které zaručují úspěšnost projevu, jsou pečlivost a připravenost. Téma, o kterém chce moderátor mluvit, by měl dokonale znát nejen do hloubky, ale i v širším kontextu. Není nic důležitějšího než důkladná znalost problematiky, která zajistí nejen lepší pocit při vystupování, ale také publikum vyžaduje zájem a respekt. Je důležité ze strany moderátora přizpůsobit publiku své vystoupení. Moderátor by si měl uvědomit cílovou skupinu lidí, komu je projev adresován a podle toho zvolit způsob mluvy pro správné porozumění posluchače (Dohalská, 1985, s. 31–32). V mluveném projevu by se také neměla vyskytovat řečová vada moderátora, která by upoutala větší pozornost diváků a rušila od samotného sdělení (Machač, 2008, s. 37).

1.3 David Vaníček

David Vaníček (* 15. 3. 1984) je bývalý moderátor magazínu Střepiny, novinář, mluvčí TV Prima a televizní reportér Novy.

„Vstup do médií nebo celkového světa veřejného vystupování jsem začal už v patnácti letech, kdy jsem se přihlásil do ochotnického divadla v Klášterci nad Ohří. Tam začala moje novinářská kariéra. Začal jsem vydávat divadelní časopis Tyjátr, později jsem působil jako městský novinář a psal o zprávách ve městě. Poté přišla moje první profesionální nabídka, a to redaktorská práce pro regionální noviny. Vstup do ochotnického divadelního spolku mi dodalo první touhu působit veřejně. Poté jsem nastoupil na Integrovanou střední školu v Údlicích u Chomutova, obor Hotelnictví – Turismus, kterou jsem měl vystudovanou kvůli odbornému vzdělání, ale už tehdy jsem věděl, že tím směrem jít nechci.“ [1]

Od května roku 2017 působí jako bloger či influencer pod názvem *Dva tátové*. Žije v registrovaném partnerství se svým přítelem Michalem Vaníčkem a jejich dětmi Adélkou a Maruškou. Za jejich působení na YouTube a na Instagramu, kde sdílejí příběhy svého rodinného života s dvojčaty, byli oceněni Cosmo objevem roku 2018 (mediar.cz, 2018, online) v anketě Czech Social Awards a také cenou TATAblog roku 2019 (mamablogroku.cz, 2019, online). David se nyní věnuje podcastingu, blogování na YouTube a na Instagramu, od ledna 2021 je majitelem Podcast studio Radost v Praze a je lektorem, mediálním koučem a video producentem témat, např. Základy komunikace a vztahy s novináři, Vystupování před kamerou, Jak na podcasty – technicky i obsahově a dalších. Také je autorem knih *Dva tátové a zvědavá holka*, *Super léto podle tátů* a *Děti, jdeme ven!* a e-knihy *Moje Senda Litoral – Pěšky po pobřeží Andalusie*.

1.4 Podcasting

Nejprve je třeba vymezit si základní definici pojmu podcast. Termín podcast vznikl spojením slov iPod a broadcasting (vysílání) a můžeme ho označit jako zvukovou stopu, která se poslouchá na internetu. Podcast nemá stanovená pravidla, podle kterých by se měli tvůrci řídit a čerpat z nich. Tvořit může kdokoli a kdekoli, a on si také sám určí obsah epizod, délku, formu a periodicitu publikace. Obvykle se do této tvorby pouštějí lidé, co chtějí vyjádřit svoje názory, předávat znalosti anebo pobavit.

Podcast můžeme částečně porovnat s rádiem. V obou případech se jedná pouze o mluvené slovo. Je to audio pořad, který si pouští každý sám ve svém volném čase a se

[1] V tomto případě byl David Vaníček před námi oficiálním zahájením rozhovoru tázán na jeho počátky kulturního života, a poté následoval rozhovor, který je sepsán v kap. 3.

stejným účelem, tj. pobavit se nebo zjistit nové informace. Ovšem podcast bývá uvolněnější, také se soustředí na určitou zájmovou skupinu lidí se společným tématem. Podcasty mají široký záběr témat, tudíž si každý najde to své.

Jak už bylo zmíněno, podcasty jsou na internetu a přístup k nim je neomezený. Obvykle se podcasty poslouchají přes mobilní aplikace, která podcasty seřadí podle oblíbenosti či žánru. Schultze zmiňuje jeden z celosvětových katalogů iTunes, kde jsou podcasty k přehrání a odebírání (k tomu srov. Schultze, 2018).

Všechno má svou historii a podcast není výjimkou. Bishop (2021) uvádí, že termín „podcasting“ zavedl v roce 2004 novinář Ben Hammersly v novinovém článku pro The Guardian, ve kterém psal o rozvoji amatérského rádia. Podcasting byl ve skutečnosti vyvinut téhož roku, kdy A. Curry a D. Winer zakódovali program známý jako iPodder, který jim umožnil stahovat vysílání internetového rádia do jejich iPodů. O rok později bylo slovo „podcast“ ocenoceněnoěn „Slovem roku“. Vzhledem k vysokému nárůstu poslechů za poslední roky a nízké bariéře vstupu, není pochyb o popularitě této platformy.

V České republice byl první podcast objeven Českým rozhlasem v roce 2005, který od té doby začal publikovat své první díly (Hodboď, 2005).

1.4.1 Charakteristické rysy

Zatímco v rádiích jsou k poslechu písničky a zpravodajství v danou dobu podle vysílacího času, u podcastu to tak není. Podcast je možný si na platformách (iTunes, iPodder, Spotify) přehrát kdykoliv. Tento trend je převážně oblíbený u mladých lidí, kteří jsou zvyklí mít neustále u sebe chytré telefony s rychlým připojením na internet. Což neznamená, že se mladé publikum nezajímá o audio, protože opak je pravdou, ale chtějí mít poslech pod kontrolou a ze svého pohodlí (Candra, 2017).

Co je také typické pro podcasty, je intimita ze strany tvůrců. Většinou jde o neformální oslovení posluchačů, poněvadž mluví přímo k nim (např. do sluchátka). Touto intimitou si posluchače v mnohé získávají, protože dokážou mluvit i o osobitějších tématech. Podcasty také s posluchači navazují autentický vztah, protože se svým obsahem může jít více do hloubky. A protože se dá podcast poslouchat kdekoliv, tak dokáže udržet nejdelší pozornost fanoušků, kteří u toho dokáží vydržet hodiny. Podcast se totiž běžně poslouchá při cestování, uklízení, usínání i procházkách (Tržil, 2020).

Pokud tvůrce podcastu (podcaster) publikuje své epizody v pravidelné periodicitě, posluchači jsou seznámeni s tím, kdy vyjde nový díl a nastává tak vyšší poslechovost. Podcast je proto typický svou periodicitou. Někdo nahrává jednou týdně, za čtrnáct dní nebo měsíčně, ale většinou má úspěšný podcaster pravidelně publikované epizody. Tržil ve svém článku Jak vytvořit vlastní podcast (2020) uvádí, že je dobré si alespoň na začátku publikování vytvořit rozvrh. Pokud epizody budou vycházet pravidelně, posluchač si podcast zařadí do své rutiny a mezi podcasterem a posluchačem se vytváří pevnější pouto.

Jak už bylo zmíněno, podcast je audio verze. Stále jsou tu tací, kteří ocení audiovizuální stránku, především u rozhovorů, a proto rádi projev nejen poslouchají, ale i sledují. David Vaníček nám ve svém rozhovoru (kap. 3) prozradil, že je konkurence podcasterů vysoká, a proto bylo třeba doplnit a obohatit podcasty také o některá videa, která přidává na svůj youtube kanál. Na videích posluchač uvidí i neverbální komunikaci, která je, zvláště u intimních témat, podstatná.

Když už byly zmíněné rozhovory, tak si informaci doplníme všeobecně o hostech. Je patrné, že ne vždy má podcaster možnost své hosty navštívit a nahrát s nimi epizodu, např. ze zdravotních důvodů. Je možné s nimi nahrát rozhovor na dálku, a to přes různé aplikace, které to umožňují (Zoom, Skype, Teams, Zencastr) (Tržil, 2020).

Co je důležitým faktorem u podcastingu, je jednoduchá práce se sdílením a tím i otevřenost pro všechny. Tvořit svůj obsah může jak instituce, tak amatérští tvůrci. Zatímco u jiných platforem je nutná kontrola třetí strany, u podcastingu to tak není. Jediné, co musí splňovat podcaster, je vydat epizody přes tzv. webhosting. Aby byla epizoda nahrána, musí se být soubor uložen veřejně (u sebe na webu) (JuicyFolio, 2019). K tomu slouží například anchor.fm, kam se naimportuje epizoda a přes RSS kanál se nahraje na Spotify (anchor.fm, 2022, online).

1.4.2 Podcast Slyšíme se?

Podcast, jehož autorem je David Vaníček, ve svých epizodách otevírá osobní i společenská témata a silné příběhy lidí. První epizoda tohoto podcastu vyšla 16.7.2019, která je zároveň námi analyzovanou.

1.5 Jazyková specifika mluvených projevů

1.5.1 Diskurzní markery

Diskurzní markery (výplňky) jsou krátká slova nebo spojení v mluveném projevu, např. *no, takže, tak, jako, hm*. Obvykle jim nelze určit jejich slovní druh, je obtížné je přeložit do cizích jazyků, ale i přesto mají důležitou funkci v mluvených textech, tj. schopnost se přizpůsobit. Důvodem užívání diskurzních markerů je například pomoc mluvčímu získat slovo. Prostřednictvím diskurzních markerů například začínáme (počáteční výrazy) a uzavíráme diskurz, ohlašujeme nové téma, potvrzujeme posluchačovu pozornost a mnoho dalšího (Hoffmannová, Homoláč, Mrázková, 2019, s. 245–246. A podle Müllerové (1966) jsou také markery sloužící k upoutání pozornosti.

1.5.2 Kontaktové prostředky

Jedná se o prostředky především v mluveném projevu, při kterých mluvčí udržuje kontakt s posluchači. Jde například o oslovení, pozdravy nebo kontaktová citoslovce (Grepl, 2017). Mluvčí osloví posluchače na začátku a na konci, ale aby neustále udržoval jejich pozornost, oslovení se objevuje i v průběhu projevu. Musíme si však dávat pozor na nadměrné použití kontaktových prostředků, aby to nepůsobilo podlézavě. Kromě oslovení jde upoutat pozornost vybízením k nějaké činnosti nebo upozorněním na něco. Také si někdy kontaktové prostředky můžeme splést s parazitními výrazy, které se v projevu též vyskytují (Čechová, 2011, s. 395).

1.5.3 Opravy a sebeopravy

Nejprve je třeba vysvětlit opravy v dialogu a monologu a zda je nutné je rozlišovat. Při monologickém vyprávění většinou hovoříme o vlastních opravách, kdy mluvčí opravuje sám sebe, a stává se původcem obou vyjádření. Tyto opravy se můžou objevit i v dialogickém vyjádření, kdy se mluvčí opraví dříve, než posluchač zareaguje. Objevují se také situace, při kterých mluvčí opraví sám sebe až tehdy, když druhý naznačuje chybu například neverbální komunikací, v tomto případě jde o opravy cizí, dialogické (Müllerová, 1994, s. 93).

Ať už se jedná o opravy vlastní, nebo cizí (v našem případě, resp. v případě Vaníčkových podcastů půjde pouze o opravy vlastní), je potřeba si uvědomit, že v mluveném i písemném projevu jsou zcela běžné. U písemného textu ale opravy čtenář nepozná, protože vidí až definitivní verzi, „*zatímco u mluveného recipient musí s produktorem sdílet jeho*

formulační úsilí a dobírat se s ním výstižného a významově adekvátního vyjádření.“ (Müllerová, 1994, s. 93).

Příklady oprav, které se pravidelně vyskytují, mohou být různé. Müllerová (1994, s. 95–102) ve své publikaci popisuje mnoho druhů oprav. Bývá to špatné použití slova, které je poté nahrazeno slovem vhodnějším. Dále vznikají opravy chybného gramatického tvaru, při nichž dochází k výměně slov nebo přeformulování celých větných celků. Mohou také nastat opravy výslovnosti, například při přeřeknutí. U oprav významu přiblížím konkrétně jedno rozdělení, tj. oprava slovesné osoby, na příkladu – *a já my bychom hned šli*. Také je důležité zmínit opravy se změnou syntaktické větné perspektivy, při kterých se například změní předložka na jinou, nebo je první formulace nedokončená a nahrazena jinou. Dalším druhem oprav jsou opravy s opakujícím začátečním slovem nebo opravy pomocí dvojího vyjádření pro zpřesnění významu. Často se to používá, když nechcete první vyjádření rušit, ale pouze ho upřesnit (*změníme nebo doplníme pár čísel*).

1.5.4 Parcelace

Parcelace je jedna z výpovědních modifikací. Jde o rozčlenění výpovědního celku na dílčí části. U mluveného projevu obvykle vzniká nepřipraveností mluvčího, v našem případě moderátora. Pokud se parcelace objeví v psaném textu, patrně se jedná o záměrnou parcelaci, poněvadž má pisatel dostatek času na úpravu celkového vyjádření. Mluvit také můžeme o dodatečném připojování prvků, pokud mluvčí nemá jasnou představu o svém formulačním sdělení (Grepl, 2017).

1.5.5 Univerbizace

V mluveném projevu si chce mluvčí své vyjádření co nejvíce zjednodušit, a proto použije univerbizaci, která časově sdělení zrychlí. Univerbizace je jev, při kterém se z víceslovného pojmenování stane jednoslovné. Způsobů, jak určit univerbáty, je hned několik. Hladká (2017) popisuje například eliptické zjednodušení kolokace na jeden člen, a to buď člen určující, tj. substantivizace (*střední škola* → *střední*), anebo na určovaný člen (*jízdní kolo* → *kolo).* Dále je možné zpodstatnění určujícího adjektiva (*pololetní prázdniny* → *pololetky*), přechod ve zkratkové slovo nebo přechod kolokace v kompozitum (*stará čeština* → *staročeština*).

1.5.6 Další vybrané syntaktické jevy

U spontánních projevů se mohou během veřejného vystupování objevit některé syntaktické jevy, které vyvolávají celkově špatný dojem u diváků. Důvodem mohou být řečové neschopnosti, psychika mluvčího, nepřipravenost a další. Může jít o nadměrné opakování výrazů, významově neurčité výrazy nebo deiktické prostředky, kterými mluvčí získává více času na formulaci dalších myšlenek. U mluveného projevu také bývá relativní slovosledná volnost (Müllerová in Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 156–157).

1.6 Prvky obecné češtiny

Výslovnost mluvených projevů není v médiích jednotná, poněvadž rozlišujeme výslovnost moderátorů např. v zábavné reality-show, ve které se objevuje emocionální složka za účelem pobavit nebo slavnostní projevy, kde je přítomná estetická funkce. V našem případě se spíš zaměříme na styl běžný, který se využívá v polooficiální komunikaci, a především umožňuje navázat intimnější vztah mezi mluvčími (Zeman in Čmejrková, 2013, s. 277–278). Protože jde v našich podcastech o styl běžný s prvky obecné češtiny, představíme si některé z nich.

Podíváme se na podobu výrazů, které svými prvky spadají do obecné češtiny. Nejprve si představíme unifikovanou pádovou koncovku *-ma* v instrumentálu (*s králama*), která proniká u substantiv všech rodů. Tato koncovka je tak zafixovaná mluvčími, že ji uslyšíme i v projevech, ve kterých se moderátor snaží o spisovné vyjádření. Stejný tvar s *-ama* u substantiv pak řídí i ostatní tvary například přídavných jmen, zájmen i číslovek (Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 192–193).

Další jev, který se užívá v nepřipravených mluvených projevech, je slovesná flexe (*chtěj, řek bych, moh*…). Zatímco se tvar (*mohl*) ve spisovné normě neustále drží, toto zjednodušování l-ového příčestí způsobuje to, že v mužském rodě po párové souhlásce v běžné řeči konsonant *-l* zaniká (*bych moh*) (Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 197–199). Kromě slovesné flexe se v mluvených projevech vyskytuje také flexe adjektivní (diftongizaci ý → ej a í → ej) např. *takovejhle, bejt*. Čmejrková (2011, s. 203) popisuje jeden z nejvýraznějších užívání v situacích, kdy v dialogu moderátor mluví spisovně a druhý s obecně českém zakončení přídavných jmen, a naopak.

Co se týká délek samohlásek, tak i krácení samohlásek patří do obecné češtiny. Havlík (in Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 207) vymezuje především artikulačně náročnější vokály *ú, ů, í*, a především u *í* se často jedná o slova končící na *-ý*/*ím* (*musim*,

umim…). Dlouhé *ů* se krátí ve slovech například *pu*(*j*)*du, tvuj*. Není však podmínkou, že se krátí jen zmiňované samohlásky, jen je jejich krácení nejfrekventovanější.

Pokud bychom zůstali u morfologických jevů, do obecně českých prvků se také zahrnuje zjednodušování výrazů. Především se používají ve slovech, které označujeme jako výplňková (*pže, dyž, ňákej*) nebo také u spojek (*j*)*esi.* Zkracování některých hlásek či slabik v mluvené formě používáme kvůli ulehčení si potřebné výslovnosti (Havlík in Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 209).

Následující jev není považován za ortoepický. Jedná se o vypouštění počátečního *j* před následující souhláskou (*méno*). Bez počátečního *j* můžeme také slyšet výrazy jako *du, přídu, pudu*. Přijatelné vypouštění *j* je považováno u pomocného slovesa být (*sou, sme*). V některých případech se vypouští počáteční *j* před následující samohláskou, nejčastější případ je u příslovce *ještě* (Havlík in Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 208).

Velmi často je v mluveném projevu mnohdy až nadměrné užívání ukazovacích a neurčitých zájmen. Často se využívají k odkazování k nějaké situaci či gestu, textu nebo obecně sdíleným představám mluvčího (Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 205). Zájmena, která jsou s vyslovením *h* (*tenhle, tenhleten*), považujeme za spisovné hovorové jevy, kdežto zájmena vyslovené s *d*, například *tendlecten, todle,* jsou označována jako prvky obecné češtiny. Vyslovené tvary s *h* jsou nejspíše vzácnější (Sgall, 2014, s. 45). David Vaníček ve svých projevech vyslovoval jen tvary považující za spisovně hovorové (*tenhlecten, tohlecto*).

Dalším typickým užívaným jevem pro obecnou češtinu je vyslovování protetického *v-* na začátku slova začínajícího samohláskou *o* (*vo, vodejít*) (Sgall, 2014, s. 31).

Velmi často užívaným jevem je tvar *bysem, bysme*, který je taktéž považován za prvek obecné češtiny. Tvar *bysem* je v projevech velmi vzácný. Je mnoho mluvčích, kteří vyslovují v jednotném čísle *bych* a do množného čísla použijí *bysme,* který se užívá častěji (Čmejrková a Hoffmannová, 2011, s. 182). Přestože jsme se v mluvených projevech u Davida Vaníčka setkali jen se správným tvarem *abych*, připomněli jsme si další z prvků obecné češtiny.

Tuto kapitolu uzavřeme názorem na obecnou češtinu vyskytující se mimo území Čech. Kraus (2010, s. 135–136) reaguje na projevy s obecně českými prvky užívané na území Moravy a Slezska. Tyto komunikační situace jsou často hodnoceny negativním způsobem, jako například stylově nižší a cizorodé, což podle Krause není jen regionální

záležitostí. Dílčí jazykové útvary například obecná čeština, spisovný jazyk, ale i nářečí „*se obvykle nechápou jako stálý příznak profese, postavení nebo diplomu dosaženého v určitém typu školy, ale jako proměnná charakteristika, která se váže na přesně vymezenou komunikační situaci*.“ (Kraus, 2010, s. 135–136).

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části bakalářské práce se budeme zabývat analýzou konkrétních mluvených projevů Davida Vaníčka, který moderuje svůj podcast *Slyšíme se?*. Pro analýzu jsou vybrány dvě epizody s dvouletým časovým odstupem, ze kterých je vymezena část (počátečních pět minut). Epizoda *O čem budou moje podcasty a proč tu jsem*[2] byla publikována 16. 7. 2019, druhá epizoda *Kolik jsem vydělával v televizi a v čem je podnikání lepší?*[3] vyšla 29. 7. 2021. Naším cílem je prozkoumat tyto monology Davida Vaníčka, a porovnat je ze syntaktického, lexikálního, morfologického a fonetického hlediska.

… výpověď pokračuje, ale není uvedená

(.) krátká pauza

a: prodloužení samohlásky

ee hezitační zvuk

↑ stoupavá intonace

↓ klesavá intonace

2.1 Epizoda: O čem budou moje podcasty a proč tu jsem

2.1.1 Syntaktická rovina

U mluvených, především nepřipravených spontánních projevů, chce běžně moderátor rychle vyjádřit svou myšlenku, a tak se stane, že nedokončí výpověď, zpřehází slovosled, nebo úplně vybočí z větné stavby. U Davida Vaníčka si můžeme všimnout jistých odchylek od pravidelné větné stavby, např. *to znamená točil reportáže pro televizi především* nebo věta *a když jezdíte pravidelně každý den někam.* V tomto případě jde o příznakový slovosled, jehož podstatou je změna lineárního pořadí subjektu, verba a objektu. U mluveného projevu zcela běžné.

Moderátor také velmi často užíval deiktické výrazy. Ve většině případů užíval takové deiktické výrazy, které byly ve větě gramaticky nutné a bez nich by věta nebyla úplná. Odkazoval jimi na určitý předmět či situaci.

[2] Dostupné z: https://ceskepodcasty.cz/episode/g7JnduiK85XrRPqlNpf9
[3] Dostupné z: https://ceskepodcasty.cz/episode/HfcSX6DvZZYMp7MwD4bV

…teď to ani nikde nevidim ptože na ten telefon nahrávám…

…takže tohlecto je muj první podcast…

…tenhlecten podcastovej kanál…

… už mě to nebaví (.) už mě nebaví v rádiích poslouchat každou půlhodinu ty samý zprávy a do toho ty samý písničky…

V některých případech se jednalo o deiktické výrazy, které jsou charakteristickým rysem mluvenosti. Ve větě je „*to*“ redundantním zájmenem.

…mluvený slovo je přece to nejnudnější na světě…

… je pravda že poslední tři roky to je docela vyřešený co budeme poslouchat…

Dalším syntaktickým jevem jsou kontaktové prostředky. Jedná se o prostředky především v mluveném projevu, při kterých mluvčí udržuje kontakt s posluchači. Jde například o oslovení, pozdravy nebo kontaktová citoslovce. Mluvčí osloví posluchače především na začátku a na konci výpovědi. Aby neustále udržoval pozornost posluchačů, tyto prostředky se objevují i v průběhu projevu.

…kde nás možná znáte…

…když ten můj kanál budete odebírat…

…aby sem vám odůvodnil proč s tím chci začít…

…že by mohli někoho třeba motivovat někomu pomoc nebo nebo vás bavit…

Dalším výrazným znakem mluvených projevů je opakování výrazů, které se v projevu vyskytovaly. Moderátor si třídil další myšlenky, a opakovaným výrazem si získal více času na formulaci sdělení. V některých případech se opakováním snažil zdůrazňovat důležitost sdělení a expresivně vystihnout své pocity.

…kde je mám zapojit a tak (.) takže, takže to je můj čas…

…a vlastně přemejšlim nad tim že dlouho dlouho v autě…

…že by mohli někoho třeba motivovat někomu pomoc nebo nebo vás bavit…

…tak proto vzniká tenhlecten (.) tenhlecten podcastovej kanál ↓ novej ↓ můj ↓…

…už sem trošku vlastně ohranej ze zpravodajství už mě to nebaví (.) už mě nebaví v rádiích poslouchat každou půlhodinu ty samý zprávy a do toho ty samý písničky který se rotujou v podstatě v týdenních rotacích a pořád je to to samý…

…mám spoustu témat mám spoustu nápadů a mám už na to míň času…

…všichni jdou spát a já si můžu dělat co chci a nikdo mě netahá za nohavici nikdo mi neříká co mám dělat kam si mám sednout kde mám dávat kabel kde mám vypojit nabíječky kde je mám zapojit a tak…

V těchto třech případech se jedná o vlastní opravy, které nastaly okamžitě.

…kromě svých aktivit nebo společných našich aktivit…

…abyste aby sem vám odůvodnil proč…

…protože tam je tam sou prostě ty největší hitovky…

Další ze syntaktických zvláštností je parenteze. V psaném projevu bychom parcelaci viděli *Podcastovej kanál. Novej. Můj.* V mluveném projevu byl výrazně intonačně oddělen, a to klesavou kadencí jednotlivých členů. Příčinou dodatečného připojování prvků byla nedostatečná výpovědní perspektiva.

…tak proto vzniká tenhlecten (.) tenhlecten podcastovej kanál ↓ novej ↓ můj ↓…

Dalším zkoumaným jevem v této jazykové rovině byly odchylky od pravidelné větné stavby, v tomto případě jde o elipsu, vsuvku, kontaminaci.

Pokud mluvčí záměrně vypustí část výpovědi, která je součástí větné stavby, jde o elipsu. Elipsa je použita buď z výrazových úspor, nebo snahou se neopakovat. V prvním případě je vynechána spojka *nebo* a ve druhé ukázce měl moderátor na mysli první pilotní díl. Zda spojení záměrně nedokončil není zřejmé, ale intonačně klesl za výrazem pilotní.

…když si tohle někdo pustí třeba za tři čtyři roky…

…v tuhle chvíli kdy natáčim tenhlecten první pilotní ↓ vůbec netušim kam to budu dávat…

Vsuvka neboli parenteze je část vložená do věty, která s větou obsahově souvisí, ale formálně nikoli. Parenteze přerušuje základní rovinu vsunutím vedlejší doplňující informace. V mluveném projevu je rozeznáme pomocí rychlejšího tempa anebo pauzami.

…a největší vosíračka když to řeknu naprosto upřímně bývá s obrazem…

Při kontaminaci, která se považuje za nespisovnou formu, dochází ke smíšení nebo zkřížení vazeb. V tomto případě došlo ke smíšení vazeb „mít logiku“ a „dávat smysl“. Podstatné jméno *smysl* může tvořit vazbu se slovesem *mít* i *dávat*, kdežto *logika* se váže pouze se slovesem *mít*.

…vůbec mě jako nedávalo logiku…

Na tomto úryvku si ukážeme větný člen a sice přístavek (apozici), který moderátor volně připojil. Běžně se užívá v mluvených projevech, kdy mluvčí potřebuje sdělení zhodnotit, dovysvětlit nebo zkonkretizovat. Podává k podstatnému jménu doplňující informace, které dovysvětlí situaci.

…když sem zhruba před dvěma lety při návštěvě spojenejch států kde se narodily naše děti poprvé vlastně slyšel naše kamarády…

Dále se zaměříme na vyjadřovací prostředky, které jsou pro mluvený projev charakteristické, a jde o tzv. diskurzní markery, jejichž podstatu jsme si vysvětlili v teoretické části. Z těchto příkladů je zřejmé, že náš mluvčí nejvíce užívá výraz *vlastně*, který se v projevu objevil hned několikrát, velmi zřídka vyslovil *no, jako, takže.* Otázkou je, zda by nebylo vhodnější raději než slovní vatu získat čas na formulaci tichem, jelikož se bavíme o podcastu, který je možný sestříhat.

…natáčení, stříhání, barvení, blablabla (.) takže když sem…

…poprvé vlastně slyšel naše kamarády že si v autě po cestě do práce pouštěj něco jako je podcast tak samozřejmě sem ten výraz už slyšel i před tim ale vůbec mě jako nedávalo logiku…

…no ale vlastně čím dál tím víc lidí v český republice tomu přichází taky na chuť (.) i já (.) a vlastně přemejšlim nad tim že dlouho, dlouho v autě často hledám jakoby zábavu na cestu…

…ani rádio vlastně neslyšíme ale už sem trošku vlastně jako ohranej ze zpravodajství…

…když jezdíte pravidelně každý den někam tak vlastně ste masírovaný dost podobnejma věcma…

…to by nás vlastně mohli klidně vyškrtnout a dát tam někoho kdo opravdu bloguje ale já se přiznám že neznám vlastně ani jedinýho tátu…

…který v podstatě jako nesouvisí úplně přímo s tou v uvozovkách agendou…

2.1.2 Lexikální rovina

Z obsahu epizody je patrné, že se moderátor pohybuje v oblasti kultury, sociálních sítí apod. Využívá výrazy jako *youtube, instagram, média, blogování, kanál (youtube), sdílet, odebírat.* Také se v projevu objevila témata s technickými dovednostmi.

…bývá s obrazem, konvertování videa, natáčení, stříhání, barvení…

Zajímavostí této epizody je užití expresivního jazykového prostředku – *blablabla*. Expresivní výrazy vyjadřují citovou zabarvenost, promítá se do nich postoj mluvčího, v našem případě Davida Vaníčka, který dal posluchačům jasně najevo, co se mu nelíbí. To, že nemá v oblibě vyjmenované činnosti (natáčení, stříhání…), poznáme z vulgárního výrazu *vosíračka*, před kterým nás moderátor varuje se slovy „když to řeknu naprosto upřímně". Také zpozorujeme pauzu před výrazem, která naznačila váhavost, zda má mluvčí slovo použít či nikoliv. Výraz *blablabla* použil jen v tomto případě, proto je pravděpodobné, že jde o emoční vyjádření.

…a největší (.) vosíračka když to řeknu naprosto upřímně bývá s obrazem, konvertování videa, natáčení, stříhání barvení, blablabla…

Kromě zmiňovaného citoslovce moderátor využil synonymních podob.

…kam to budu dávat jak to bude vypadat jak to budu sdílet a tak…

…a nikdo mě netahá za nohavici (.) nikdo mi neříká co mám dělat kam si mám sednout kde mám dávat kabel kde mám vypojit nabíječky kde je mám zapojit a tak…

Co se týče jazykových prostředků, v projevu jsme se setkali s hyperbolou neboli nadsázkou. Asi každý ví, že jsou *na světě* daleko nudnější věci, moderátor tím spojením jen záměrně zveličil danou situaci.

…proč by někdo poslouchal jenom zvuk proboha, mluvený slovo je přece to (.) nejnudnější na světě, no ale vlastně, čim dál tím víc lidí v český republice tomu přichází taky na chuť, i já: (.) a…

V této ukázce je zajímavá ještě jedna věc. Spojení *přichází na chuť* je ustálený frazém, který znamená něco si postupně oblíbit. Frazém je ustálené, často obrazné spojení alespoň dvou slovních tvarů. Obvykle se mezi frazémy řadí různá pořekadla, přísloví, rčení, ustálená přirovnání. Frazémy v dnešní době neustále přibývají, a staré frazémy se přetvářejí nebo doplňují (Čechová, 2011, s. 66). Frazém se objevil v projevu ještě jeden, a to v případě,

kdy se sám moderátor označil za nočního ptáka. Znamená to, že chodí spát pozdě v noci, častěji se využívá spojení noční sova a protikladem je pak ranní ptáče.

…sem docela noční pták…

Moderátor ve svém projevu použil řečnickou otázku. Mluvčího představa byla hned posluchačům sdělit pozdní čas nahrávání, ihned si uvědomil, že nemá tuto informaci kde získat. Při použití řečnické otázky si můžeme myslet, že hledal hodiny, později se k tomu vyjádřil sám. Je zřejmé, že neočekával zpětnou vazbu.

…a právě teď je (.) kolik je právě hodin ↑ teď to ani nikde nevidim ptože na ten telefon nahrávám ale dobře tak někdy po jedný hodně v noci…

V projevu se vyskytla slova vzniklá zkracováním. Již podle názvu je patrné, že se při tvoření zkracováním (abreviací) základové slovo zkracuje. Jde o zkracování jednoslovných výrazů, které buď vypustí střední část slova a obě krajní části se spojí (kontrakční zkracování), nebo se vypustí koncová část (iniciálové zkrácení), počáteční část (finální zkracování), nebo se vypustí jedna část ze složeniny (dekompozice) (Cvrček, 2015, s. 108). V našem případě se jedná o slovo *fotky* (fotografie).

Při tvoření slov skládáním (kompozicí) dochází ke spojení nejméně dvou jiných slov, přičemž samostatně stojící slova jsou plnovýznamová. Také můžeme spojit slova, a mezi ně vložíme spojovací samohlásku. Tato vzniklá slova, která jsou složena z několika slovotvorných základů, se nazývají složenina (kompozitum) (Cvrček, 2015, s. 108). Vaníčkův projev měl například slovo *audiovizuálníma* (audio + vizualita) a *tatablog* (táta + blog).

Také moderátor použil slova, která nazýváme anglicismy. Svobodová (2007) tvrdí, že anglicismy využívají především mladí lidé, kteří anglický jazyk ovládají minimálně na základní úrovni. Sotona (2017) také ve svém článku zmiňuje především teenagery, kteří do svých projevů anglické výrazy začleňují. Ten, kdo je používá, bezmyšlenkovitě volí slova, která jsou pro něj přirozenější. Angličtinu také využívají lidé, kteří tráví mnoho svého času na sociálních sítích (*challenge, hate, prank*). Důvodem nadměrného používaní těchto výrazů může být i takový, že v dnešní době lidé někam neustále spěchají a chtějí se vyjadřovat co nejjednodušeji. David Vaníček ve svém projevu použil *hitovku* (módní písničku), *opening* (počátek, úvod) a jeden germanismus *fajnšmekr* (znalec, labužník).

Zajímavým výrazem je slovo *pilotní* spojené s dílem, a to ve smyslu zkušební díl, též chápán jako první. Dalším v projevu zajímavým výrazem je pojem *masírovaný* (drcený) ve

spojení se stejnými písničkami a zprávami, které lidé musejí v rádiích poslouchat neustále dokola. Používá se například ve spojení masírovat reklamou, která divákům podněcuje názory.

Následující úryvek je zajímavý tím, že moderátor bez přípravy vymýšlel několik případů, které nenastanou, jestliže je moderátor v domě vzhůru sám. Mluvčí chtěl co nejvíce a nejrychleji vyjádřit mnoho příkladů, a proto v jednom případě *kde mám dávat kabel* mohlo být spíše zájmeno *kam,* které by jistě použil, kdyby výpověď nebyla pohotově zformulovaná.

…co chci a nikdo mě netahá za nohavici nikdo mi neříká co mám dělat kam si mám sednout kde mám dávat kabel kde mám vypojit nabíječky kde je mám zapojit…

2.1.3 Morfologická rovina

Morfologie se zabývá především skloňováním a časováním ohebných slovních druhů. S nespisovnými tvary se v mluveném projevu často setkáváme. Rozebereme si proto mluvený projev Davida Vaníčka, který ve svém projevu používá prvky obecné češtiny.

Mluvčí v následujícím úryvku skloňoval v instrumentálu pouze *s obrazem*, poté začal vyjmenovávat další příklady, které už nechal v nominativu. Jak je na ukázce vidět, moderátor při průběžném pojmenování intonačně klesl, tudíž celkový dojem nezněl matoucně.

…a největší vosíračka když to řeknu naprosto upřímně bývá s obrazem, konvertování videa, natáčení↓ stříhání↓ barvení↓ blablabla…

V Čechách se velmi běžně užívají tvary přídavných jmen s koncovkou *-ej*. Moderátor použil tvary např. *celej život, ohranej, novej svět, kterej*. Je spíše zajímavější, že někdy použije tvar s koncovou *-ý* (*který pracuje, každý den*) a tím dává posluchači najevo, že si svůj projev z hlediska správného vyslovování hlídá.

V projevu se také objevovala unifikace koncovky *-ma* v instrumentálu plurálu, které jsou typické pro obecnou češtinu.

…pracoval s audiovizuálníma dílama…

…tablet s nějakejma pohádkama z netflixu…

…ste masírovaný dost podobnejma věcma…

Moderátor ve formulaci *to je můj čas a ten sem se rozhod využít* vynechal slabičné *-l* v mužském rodě příčestí minulého. V úvodu, který měl nejspíše připravenější, je ve stejném slově *menuju se david vaníček a rozhodl sem se* použita. V dalším případě *to je ten důvod proč sem se rozhodl je dělat taky* je tvarotvorná přípona taktéž vyslovena.

V následující ukázce je ve výrazu *který* užita koncovka *-ý*, která je typická pro singulár. Moderátor by ve psaném textu nejspíše využil variantu *pro lidi, kteří*, avšak u mluvené formy často slýcháváme tuto transformaci, která je opět charakteristická pro obecnou češtinu.

…pro lidi který chtěli koukat na hezký fotky…

Zajímavá situace, ve které mluvčí záměrně použil výraz v základním tvaru, nastala v případě, kde posluchačům sděloval název, pod kterým ho můžou najít na sociálních sítích.

…na youtube a na instagramu kde nás možná znáte jako dva tátové… (dva táty)

2.1.4 Fonetická rovina

Poslední jazykovou rovinou, kterou se tato bakalářská práce zabývá, je zvuková. Někdy se setkáváme se situacemi, ve které jsou mluvené projevy s nesrozumitelnými výrazy, s vypouštěním hlásek nebo dokonce celých slabik, s krácením a dloužením hlásek. Tento rozbor se bude věnovat první epizodě na konkrétních příkladech.

Menuju se david vaníček a rozhodl sem se…

Hned v úvodu je vidět, že moderátor používá slovní tvary bez počáteční souhlásky *j-*. V případě tvaru *jsem* jde o běžnou ortoepickou výslovnost. Naopak je vzácnost při tomto slovesu vyslovovat *j-*. To samé platí u slovesa *jmenovat,* ale vzhledem k tomu, že výraz *menuju* byl v projevu první vyslovený výraz po úvodní znělce, není příliš jasné, zda *j-* nebylo vysloveno.

V jedné části projevu je vyslovené počáteční *j-*.

…všichni jdou spát a já si můžu dělat…

Velmi často moderátor užíval výslovnostních odchylek v délce hlásek, a to v krácení dlouhých samohlásek (*s mym partnerem, i před tim, kdy natáčim, vůbec netušim, přemejšlim nad tim, nikde nevidim…)*. Ovšem v některých případech, kde se dají samohlásky zkrátit, moderátor vyslovil samohlásky správně (*přemýšlím*, *především*). V jednom momentě dokonce využil obě varianty *čim dál tím víc lidí.*

Dalším vysloveným jevem v projevu je redukovaná výslovnost, kdy moderátor vypouští hlásky či celé slabiky (*ptože, třea*).

2.2 Epizoda: Kolik jsem vydělával v televizi a v čem je podnikání lepší

2.2.1 Syntaktická rovina

Tato kapitola je zaměřena z hlediska syntaxe na další epizodu, která vyšla o dva roky později. Výraznou změnou oproti minulé epizodě nastává v kontaktových prostředcích. Moderátor už má za sebou několik epizod a má přehled o jejích posleších, tudíž částečně ví, ke komu promlouvá. Z rozhovoru, který je v této práci pod kapitolou *projekt k bakalářské práci* ale víme, že moderátor jde nahrávat epizodu, aniž by vnímal vyšší počet posluchačů. Je tedy patrné, že chce jen navazovat s posluchači kontakt a větší počet u této epizody může být způsoben tím, že v 1. epizodě šlo jen o seznámení se samotným tvůrcem.

…vítám vás u další epizody…

…budeme věnovat…

…no, znáte to…

…když vám skončí škola a chcete něco dělat…

…tak pokud někdy uslyšíte…

…přetočte nebo přeskočte…

I v této epizodě jsou zaznamenány některé vlastní opravy mluvčího. V některých případech správně moderátor zvolil vhodnější výraz, jindy se snažil posluchačům upřesnit a přiblížit situaci, někde jen přeformuloval myšlenku, a tím došel k jinému závěru. Opravy vznikly téměř plynule a nepůsobilo to rušivým dojmem.

… když vám skončí škola a chcete něco dělat jestli (.) jaký bylo to váhání …

…opakovat s detailama který už sem nebo se segmentama…

…celou celý to moje tu mediální kariéru…

…kde se děje tolik věcí že bys to (.) to by naplnilo troje noviny…

I v této druhé epizodě se vyskytovala deiktická slova. Záměrně jsou sepsány jen takové výrazy, které bychom do psaného textu nepromítli.

… že už sem to uzavřel tu, tu novinářskou část života…

…sem se pohyboval v tý komunitě lidí divadlo, příspěvková organizace se vztahem na město…

…a psal sem ty články a ty články sem externě posílal…

…umořovali ňákym způsobem náklad na ten tisk…

…často to obnášelo to že sem po škole s fotákem…

…byl to velkej koníček takže mi to vlastně vůbec ten vynaloženej čas na tu práci…

…a to že nebyl třeba adekvátně zaplacenej tomu že jsem nad něčím strávil extrémně moc času…

…městě že tam budou samozřejmě ty informace z tiskovek…

Dalším typickým jevem pro mluvené projevy je opakování slov, které moderátorovi opět zajistilo čas na další výpověď jako v případě 1. epizody. Oproti předchozímu dílu je opakovaných výrazu méně.

…tak už to beru tak jako že už sem to uzavřel tu tu novinářskou…

…a hned se z něj stane hvězda tak tak to nebylo…

Moderátor v těchto případech záměrně použil stejné části ve větě, které to zdůrazňovaly. Opakované výrazy mohly být vynechány, ale moderátor se rozhodl pro tuto variantu, která mu v tu chvíli přišla vhodnější.

…někomu k tomu třea pomohli rodiče někomu k tomu pomohla škola ee k někomu k tomu pomohla víceméně třeba spontání náhoda…

…a psal sem ty články a ty články sem externě posílal za honoráře do novin a noviny mi za to vyplácely tehdy honorář…

V mluveném projevu je zcela běžné, že mluvčí při rychlém vyjadřování a emočních situacích zpřehází slovosled a zdůrazní slovo na konci věty. I tentokrát jsme našli pár příkladových vět, které by formulačně v připraveném projevu zněly jinak.

…jak sem si začal vydělávat svoje první peníze v mládí…

…ty divadelní noviny sem dělal čistě ve svým volným čase zadarmo…

Odchylky typické pro mluvené projevy jsou objeveny i v tomto dílu. Uvedeme si příklady elips, které při vyprávění moderátor použil.

…aby se o tom klášterci nad ohří psalo víc protože ten klášterec měl tehdy…

…už když mi bylo patnáct let…už když mi bylo patnáct tak sem…

Dalším jevem typickým pro mluvené projevy jsou vsuvky. Moderátor pochyboval o zmiňované měně, proto na svou nejistotu upozornil a tím vznikl posluchači prostor na zamyšlení nad skutečnou hodnotou. Ve druhém příkladu jde o běžně využívanou vsuvku uplatňující v případech, kdy například dáváme najevo nevědomost, získáváme čas pro následující výpověď, v našem případě vznikl čas pro uvedení příkladu.

…byl (.) teď nechci kecat asi 120 korun↑…

…a čekat až nevim vyzvednou sochu…

Co se týče vycpávkových slov, tak se v projevu objevovaly zřídka. Převládal výraz *vlastně* a hezitační zvuk *ee*.

…tak sme s tim vlastně umořovali…

…takže mi to vlastně vůbec…

…první, no už vlastně profesionální nabídka…

…a pak se vlastně stalo to…

…ale zaplatili vlastně pronájem…

Tento úryvek je zajímavý tím, že jeho autor použil slovo *brigádu,* které se tam příliš nehodí. Je několik variant, jak mohla formulace vyznít, ale během improvizačního projevu bylo smícháno více variant do jedné. Jedna z možností je *brigádu* úplně vynechat, ale vzhledem k tomu, že to slovo moderátor zdůraznil, chtěl ho vyzdvihnout. Pokud by znění bylo *vydělávat takovouhle prací,* jednalo by se o záměrnou elipsu, protože si posluchač domyslí, že jde o *peníze*.

…moc sem si toho vážil že sem si mohl vydělávat BRIGÁDU takovouhle prací…

Na následujícím úryvku můžeme vidět obdobný příklad jako je uveden výše. Vzhledem k tomu, že je projev přepsaný, je proto mnohem lehčí odhalit část, která mohla být vynechána.

…vítám vás u další epizody kterou dneska budeme věnovat tak trošku tématu který se bude týkat peněz práce a podnikání…

Z této ukázky je cítit, že moderátorův úvod je spontánní od začátku. Důvodem může být, že si je moderátor po tolika epizodách jistý. Vzhledem k tomu, že ve všech podcastech

bývá podobný začátek, který posluchače vítá u nové epizody, moderátor tomu nechává volný průběh a zní to přirozeněji než fráze.

Projev s připravenou úvodní větou by pak mohl mít několik variant:

…u další epizody, která se bude věnovat…

…u další epizody, ve které se budeme věnovat…

2.2.2 Lexikální rovina

Tato kapitola se bude věnovat opět lexikální rovině tentokrát druhé epizody. Při mluveném projevu k divákům či posluchačům je zcela běžné a zdvořilé v úvodu pozdravit a posluchače přivítat. Pozdravy se budou lišit podle toho, o jaký proslov se jedná. Náš projev se vyskytuje na sociálních sítích, kde si jejich uživatelé často tykají, v běžném životě by si ti samí nejspíše vykali. Moderátor použil způsob familiárního pozdravu „ahoj" *ahoj tady David*, poté povídal ke všem posluchačům způsoby *vítám vás, znáte to, když vám skončí škola.*

V tomto projevu moderátor použil obrazná pojmenování – metonymii. V projevu se objevila hned v několika situacích. Město si nepronajalo stránku na zpravodajství, ale lidé z města, kteří to mají v náplni práce. Totéž se týká dalších příkladů, které jsou na podobný způsob.

…a tenkrát si město pronajalo v těch novinách v podstatě celou stránku na zpravodajství…

…musim ee tý radnici tam napsat…

…noviny mi za to vyplácely…

…někomu k tomu pomohla škola…

Čechová (2011, s. 65) přibližuje významový vztah metonymie na slově *škola*, která je vzdělávací institucí, osazenstvem školy, budovou, ale také vyučováním.

V tomto případě mluvčí přenesl význam raketové cesty k její rychlosti, tudíž posluchač pochopí, že jde o cestou velmi rychlou – metafora.

…moje cesta do médií byla celkem ne úplně tak přímá tak jako raketová…

I v této epizodě se nachází několik zajímavých slov, která mluvčí v projevu zmínil. Moderátor, stejně jako v první epizodě, využil tvorbu slov skládáním (*víceméně*) i zkrácením (*foťák, fotka*). Také se opět v projevu vyskytoval anglicismus *start do života*, který je sice možný nahradit za *začátek*, ale pro mluvčího byl tento zvolený tvar přirozenější. Zajímavé

je, že i přesto, že moderátor nemá problém s anglickými výrazy, nezvolil například pro tyto české tvary jejich anglické přeložení, které se mnohdy taktéž v mluvě vyskytují.

…byl to velkej koníček… (hobby)

…a hned se z něj stane hvězda… (star)

Dalším zajímavým slovem, které moderátor použil v tomto projevu je *abych nebyl jakoby lokajem města a nepsal jenom to co chtějí*. Výraz je z německého původu – germanismus, který se překládá jako sluha. Tento zastaralý výraz znamená buď šlechtického sluhu nebo jeho přenesený význam přisluhovač. Dnes se spíše slovo překládá jako přisluhovač, který je vnímán jako hanlivý. V projevu se objevil i další expresivní výraz, a to v podobě parchanta, který byl použit v části *něco vo protekčních ee parchantech*. Moderátor sděloval, že sám byl okolím těmito výrazy označován, přitom jeho cesta k médiím nebyla rychlá, naopak se k ní sám probojoval už v brzkém věku. I toto slovo je přenesené z německého jazyka a je jde o hrubé označení toho, kdo se nechová čestně.

Mluvčí v projevu použil slovo, které určitě stojí za zmínění. Je zajímavé, že se v projevech užívá spíše spojení splatit dluh.

…tak sme s tim vlastně umořovali ňákym způsobem náklad na ten tisk… (*umořování* = splácení dluhů pravidelnými částkami)

Autor projevu použil univerbizaci, jev, při kterém se z víceslovného pojmenování stane jednoslovné. Pojem tiskovka by mohla být zařazena do slangových výrazu z hlediska médií. Vzhledem k tomu, že se tento pojem běžně užívá širší veřejností, to za slang spíše nepovažujeme.

…informace z tiskovek města… (tiskovka = tisková konference)

2.2.3 Morfologická rovina

Co se týče rozboru z hlediska morfologie, tak ani v této epizodě moderátor příliš nechyboval. V jedné situaci moderátor špatně vyskloňoval tvar slovesa *myslet* (*protože spousta lidí si dlouho myslelo*), který se vztahuje ke spoustě lidem (spousta myslela). Při běžném poslechu to ani nejspíš posluchač nezaregistruje.

Ve dvou momentech moderátor neskloňoval, a ponechal slovo v základním tvaru. První případ byl použit v předchozí rozebrané epizodě, takže je patrné, že mluvčí při jmenování více příkladů přestává již od druhého skloňovat.

…v rámci toho že sem se pohyboval v tý komunitě lidí (.) divadlo (.) příspěvková organizace se vztahem na město…

…o rozsahu třeba dva odstavce…

Tato epizoda oproti první neměla v celém projevu ve slovesech vynechané slabičné *-l* v mužském rodě příčestí minulého.

…jak sem se vlastně rozhodl…

…že sem si mohl vydělávat…

Při slovesu „chtít“ bylo v jednom případě použito chtějí, ve druhém mluvčí vynechal koncovku -í. V nějakých momentech se mluvčí při projevu soustředí na spisovnost, v jinou dobu je spíše při svém sdělování soustředěn na tematickou výstavbu.

…a nepsal jenom to co chtějí…

…tam napsat to co chtěj…

I v této epizodě se objevoval prvek obecné češtiny − diftongizace *ý → ej* (*kterej, každej, zpravodajskej, velkej, zaplacenej, vynaloženej, nějakej, novej*).

2.2.4 Fonetická rovina

Oproti první epizodě se zde vyskytuje více redukovaných slov v podobě krácení slabik nebo hlásek (*uďál*, *ňákej*, *třea*, *ňáký*, *ňákym způsobem*). Výraz *nějaký* je v některých případech vyslovován celý, jindy je zkrácený, slovo *třeba* se v projevu vyskytovalo několikrát, všechny jeho varianty byly bez vyslovené souhlásky *-b-*.

I v této epizodě moderátor zkracoval dlouhé samohlásky (*nastoupim, nevim, musim, celym, tim*).

Mluvený projev také obsahoval výraz s protetickým *v-* :

…něco vo protekčních ee parchantech…

Dále byly také v projevu vyjádřené výrazy bez počátečního *j-*. Vyslovené výrazy bez počátečního *j-* patří do obecné češtiny v případě, kdy slovesa jsou vyslovená ihned po samohlásce.

…někdo de po ulici…

...divadelní časopis menoval se tyátr…

...že to moje méno bylo v novinách…

3 PROJEKT K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Projekt k této bakalářské práci je rozhovor s Davidem Vaníčkem. Vzhledem k tomu, že se tato práce zaměřuje na analýzu mluvených projevů moderátora, je přínosnou praxí si vyzkoušet rozhovor s někým, kdo s tím má bohaté zkušenosti. Jednak se dozvíme něco o tématu, které je součástí této bakalářské práce, a také si vyzkoušíme být v pozici moderátora. Téma rozhovoru je o podcastu *Slyšíme se?*. Nejprve byl David Vaníček tázán na jeho počátky kulturního života, jehož odpověď je sepsána do medailonku v teoretické části. Následně rozhovor probíhal tak, jak je sepsán níže. Rozhovor proběhl 28. 3. 2022 audiovizuálně přes platformu Skype.

3.1 Rozhovor

Jak vznikl nápad Vašeho podcastu?

Celé to začalo s mým partnerem, se kterým jsme začali blogovat a chtěli jsme zpopularizovat téma stejnopohlavního rodičovství. Hledali jsme vhodný formát pro sdílení, a nakonec jsme začali na instagramu a později na youtube. Já tehdy cítil, že bych toho mohl říct víc. Vzhledem k tomu, že nás sledovali lidé především kvůli našemu příběhu, nechtěl jsem to mixovat s obsahem dvou tátů. Založil jsem si tedy podcast, který mi přišel časově jednodušší než další youtube kanál.

V jedné epizodě jste mluvil o tom, že jste jel do USA, kde jste se dozvěděl o podcastu více. Byl to další podnět si ho založit?

Ano, to jsem si spojil dohromady. Naši američtí přátelé v té době, kdy tady podcasty nebyly rozšířené, tam byly na denní bázi. Protože jsou v Americe dlouhé vzdálenosti, tak si každý den na cestu do práce sestavovali playlisty oblíbených podcastů. Tam mi to tehdy potvrdilo, že to není mrtvý formát a jeho popularizace dojde k nám do Česka.

A došlo. Co všechno obnáší natočit jeden díl podcastu?

Na jednu stranu to může být velká dřina, ale na tu druhou jednoduchá záležitost. Nevím, jak to mají ostatní tvůrci podcastu v případech, ve kterých mluví sami. Někteří na to potřebují několikahodinovou přípravu, mají poznámky a poté jdou teprve nahrávat. Já to mám obvykle tak, možná díky svému talentu mluvit, že cestou do studia přemýšlím jen nad tématem a možná si v hlavě připravím pár bodů, které bych chtěl k tématu dát. Co se týče například střihu, tak to je v mém případě ve výjimečných případech, například když se potřebují napít,

zakašlat, kýchnout. Dnes už mám spíše podcasty formou rozhovorů s hosty, na které se chystám pomocí rešerší, poslouchám jiné rozhovory s nimi, abych neopakoval otázky jiných. Na některé hosty nepotřebuji ani tu přípravu a vím, že otázky přijdou snadno.

Proč jste se rozhodl natáčet spíše rozhovory?

Rozhodl jsem se natáčet jen takové podcasty, které když si poslechnu za několik let, budu mít na téma stejný názor. Rozhovory jsou pro mě dlouhodobější obsah a díky nim poznávám lidi a dávám jim prostor mluvit o tématech, které nemusí být pro ostatní tolik zajímavé, ale pro mě ano. Mám pocit, že v médiích se objevují stejní lidé, stejné zprávy. To samé se děje i v podcastech. Najde se někdo zajímavý, objede si kolečko několika podcastů a ve všech mluví o tom samém. Já se to spíše snažím udělat obráceně. Nedávno jsem měl rozhovor s Tamarou Klusovou, která také prošla spoustou podcastů, proto jsme to tematicky rozlišili jen na ženství, MDŽ a tak, protože u jiných tvůrců nebyl na tato témata prostor.

Kde hledáte své hosty?

Díky tomu, že se v médiích pohybuji patnáct let, tak mám na spoustu lidí kontakty. Také sleduji sociální sítě a na nich se nezajímám jen o veřejně známé osobnosti. Někdy své hosty objevím v nějakém článku, a také přes známé, kteří mi někoho doporučí.

Vybavíte si, který rozhovor byl pro vás nejinspirativnější?

Nad tím jsem zrovna nedávno přemýšlel, že pokud bych dělal nějaký sestřih, koho bych vyzdvihl. Došel jsem k závěru, že bych vzal od každého část. Všechny příběhy mě něčím inspirovaly a z každého si vezmu nějakou myšlenku, kterou si zapamatuji, např. Andrea Chaloupková, bojující s rakovinou, mluvila o tom, že pokud člověk přijme nemoc jako konec světa, tak nejspíše brzy umře. Pokud je to pro vás dočasný stav, který musí jednou skončit, tak je větší šance na uzdravení. Tímto způsobem načerpávám myšlenky a všechny rozhovory mě posouvají dopředu, takže bych nedokázal vybrat jen jeden. A nikdy jsem neměl ve studiu hosta, u kterého bych litoval pozvání. Všechny rozhovory byly zajímavé.

Bylo něco, s čím jste na začátku bojoval?

Pro mě vždy bylo nejtěžší se prokousat úvodem, což je častým problémem dodnes. Úvod je poměrně důležitým stěžejním bodem, který ukazuje, zda tomu posluchač dá šanci, nebo ne. Můj úvod nahrávám kolikrát i patnáct minut, než s ním jsem spokojený. S čím jsem ale bojoval na začátku, byla rozhodně kvalita zvuku. Také jsem bojoval s prostředím, ve kterém jsem nahrával. Původně jsem chtěl nahrávat podcasty jen doma, ale podcasty se staly velmi

oblíbenými a konkurence je poměrně vysoká, takže jsem se rozhodl rozšířit podcast i o youtube kanál, takže nyní bojuji s videem. A také mám někdy problém s výběrem témat. Sice jich během týdne vymyslím hodně, ale ne u všech dozraji do fáze, že bych o tom chtěl natočit podcast (např. covid, válka na Ukrajině).

Říkáte problém s výběrem tématu a co název? Jak dlouho jste ho vymýšlel? Je v něm záměrně hlubší význam?

To, že ten název má nějaký hlubší význam, je náhoda. Mám to tak v životě pořád. Nejprve spontánně vymyslím název a později k tomu začínám stavět tu hloubku. Při zakládání podcastu jsem si sedl a řekl si, jak by se to mohlo jmenovat. Napadl mě název Podcast Davida Vaníčka, ale to mi přišlo ego-narcistické, protože co kdybych jednou na podcast nebyl sám, nebo k tomu bude v budoucnu vytvořený časopis. Nechtěl jsem tedy dávat název s mým jménem a zároveň se slovem „podcast", který měl v tu dobu každý. Poté jsem si položil otázku „Co ty lidi dělají?" – Poslouchají. „Co bych chtěl, aby lidi dělali?" – Slyšeli. Takže jsem si odpověděl na otázky, zjistil, že moc lidí nemá název s otazníkem a *Slyšíme se?* se stal mým pracovním názvem, který jsem nechal do teď. Čím více jsem natočil epizod, tím více mi přišlo smysluplnější nechat tento název a s každou novou epizodou mi to přišlo všeříkající.

Zakládal jste podcast s nějakým konkrétním cílem? Popř. teď si nějaké dáváte?

Ani ne. Stejně jako v případě, když jsme zakládali youtube kanál, tak ani u podcastu jsem neměl vytyčený nějaký konkrétní cíl. Může to být finanční motivace, za cíl můžete mít hodně poslechů, ale já jsem do toho ani s jedním nevstupoval. Naopak z youtube vím, že pokud chcete uspět a zaujmout, musíte být aktivním tvůrcem několik let. Šel jsem do toho s tím, aniž by mě zajímalo, kolik to bude mít posluchačů. Možná proto jsou některé mé epizody s intimnějšími tématy. Cítím, že podcastový prostor je hlubší než sledování na sociálních sítích. Posluchač vám přeci jen věnuje mnoho času, aby si vás poslechl. Takže jsem neměl cíle a ani teď nemám. Byl bych samozřejmě rád, kdybych v budoucnu mohl najít kvalitního inzerenta, díky kterému by mě podcast uživil a zajistil jako hlavní pracovní činnost, ale nespoléhám na to. Pokud bych byl v budoucnu oblíbeným podcasterem, ke kterému budou lidé chodit se svými příběhy, tak to bych mohl považovat za cíl, za který budu rád.

Přeci jen už máte větší množství posluchačů, které vás poslouchá. Jak to vnímáte?

Bavíme se o jednotkách tisíců poslechů na epizodu. Můj podcast přesáhl za loňský rok přes 300 tisíc poslechů. To číslo vypadá jako velké, ale když vydám epizodu, tak si ji do 14 dnů

poslechne minimálně 3500, průměrně 7000 a někdy 30000 lidí. Nikdy na to ale nemyslím, když natáčím. Z novinařiny vím, že bych čísla mohl mít větší, a to s clickbait názvy, ale nikdy jsem neměl v úmyslu si vybírat témata ani hosty pro poslechovost.

Dostáváte zpětnou vazbu od posluchačů? Berete si z toho něco?

Dostávám a beru. Musím říct, že zpětná vazba od posluchačů je vždy konstruktivní a dovolím si říct, že ve 100 % případů pravdivá. Teď se omluvám, ale ti debilové, kteří neumí nic jiného než hejtovat, tak vám nevěnují tolik času, aby si poslechli podcast. Dostal jsem například ze začátku kritiku na kvalitu zvuku. Proto mám radost, že moje velká investice do podcastového studia je slyšet a nyní dostávám zpětnou vazbu, že se moje podcasty dají poslouchat i například v metru, a že to nemusí přepínat. Někdy také dostávám nesouhlasné komentáře s obsahem podcastu, za které jsem také rád, protože já mám rád tu interakci a ne každý musí souhlasit s každým. Takže ohlas typu „s tímto já s vámi nesouhlasím, ale poslechla jsem si to“ je pro mě vítězství. Jediná zpětná vazba, se kterou nehodlám nic dělat, je, že je můj podcast někdy až příliš aktivistický a LGBT tematický. To říkám „ano, je a bude“.

Bylo nějaké období, kdy jste s tím chtěl skončit?

Nebylo. Nikdy jsem neměl pocit, že to zabalím. Spíše jsem často na vážkách, zda mám publikovat jednou týdně, 14 dní anebo měsíčně. To je můj věčný problém. Vím, že je pro posluchače důležitá periodicita. Řekl jsem si, že budu vydávat jednou týdně a přistupuji k tomu nejen jako ke koníčku, ale jako k závazku, aby to fungovalo. Bohužel se někdy stane, že musím natáčet na úkor rodiny, ale díky Michalově toleranci nemám problém dodržovat pracovní povinnosti.

Podle toho, jakým způsobem publikujete, se nezastavíte. Píšete knihy, výletujete s holkami, blogujete na různých sociálních sítích, vlastníte obchod s hračkami a další. Jak moc je těžké zkombinovat rodinný život s pracovním?

Je to těžký. Pokud máte to štěstí a jste na to dva, tak je dobré si vytvořit společnou harmonii. Musím říct, že jsme s Michalem najeli na drsně manažersky-plánovací systém. Máme doma sdílený google kalendář, do kterého si píšeme pevně domluvené věci, např. vím, že mám s vámi naplánovaný rozhovor od 14:00, na který jsem si vyhranil hodinu a půl, a Michal si na ten čas nic neplánuje, protože se stará o holky. Pak nastanou situace, kdy například holky onemocní, takže pracujete s notebookem na klíně a s dětma. Někdy je to náročné, protože holky chtějí pozornost a vy zrovna potřebujete odeslat e-maily. Bereme to tak, že je to naše

práce. Někdo chodí do továrny a stojí u pásu 8 hodin a já musím odpovědět na pracovní e-maily. Je to někdy těžké, ale zase si můžeme dovolit odložit méně důležité povinnosti a být s dětmi. Jsem si vědom, že matky živitelky s pevnou pracovní dobou to mají mnohem horší. My máme ten luxus, že když nestihneme pracovat přes den, tak to můžeme dohnat v noci.

Rozumím. Co byste na závěr poradil začínajícím podcasterům? Myslíte si, že je těžké v současné době prorazit něčím originálním, když je toho na internetu tolik?

Těžký to určitě je. Je mnoho lidí, kteří to chtějí dělat, pak je méně lidí, kteří to vydrží, a ještě méně lidí, kteří to dělají tak, aby to bavilo ostatní. Extrémně množství podcastů je jen pro omezenou skupinu lidí (o bowlingu, financování nemovitostí, bitcoinu…). Pokud by se tím někdo chtěl živit, mít kariéru, musí umět témata nabídnout širšímu publiku, a měl by vydržet. Teď budu trochu kritičtější k vaší generaci, ale dnešní generace studentů vysokých škol chtějí zázraky na počkání. I přesto, že jsme v zázračné době, která nám umožňuje udělat všechno na pár kliknutí, tak jsou některé věci, které neurychlíte, a to je tento případ tzn. budování publika. Takže bych poradil houževnatost, vydržet a nevzdávat to po prvních neúspěších a dávat si reálné cíle.

ZÁVĚR

Z obsahů těchto epizod, především z té první, ve které se mluvčí posluchačům představuje, je patrné, že moderátor David Vaníček se již několik let pohybuje v kulturní oblasti a má mnoho zkušeností.

Jde o spontánní mluvené projevy, přičemž jeden z nich je zároveň prvním dílem celého podcastu *Slyšíme se?,* proto neočekáváme bezchybný projev. Je však potřeba si uvědomit, že nejde o živě vysílané projevy, poněvadž podcasty jsou možné před publikací sestříhat a chyby v nich mohou být opraveny. Promluva ale zněla čistě a nevzbuzovala pocit střihového zákroku, což je také mimo jiné tématem výše sestaveného rozhovoru.

Moderátor ve svých epizodách používá hovorovou češtinu (*tenhlecten*, *můžou*), neutrální tvary a svými jazykovými prostředky obzvláštňuje celkový projev. V některých případech použil méně frekventovaná slova (*adekvátní*, *nepatřičně, ...*), která jsou spíše zaměňována za častěji používané tvary (*přiměřený*, *nevhodně, ...*), jindy se snažil využít synonymní slova, aby se neustále neopakoval (*honorář–peníze*, *mluvené slovo – podcast, zprávy–zpravodajství*, *díl–epizoda...*). Z lexikálního hlediska můžeme tvrdit, že jeho slovní zásoba je bohatá.

Co je ale velmi zásadní a důležité u moderátorů, aby se u nich nevyskytovala řečová vada, která by narušovala celkový dojem projevů. Všechny hlásky byly u našeho moderátora vyslovovány srozumitelně, jasně, bez mluvních nedostatků. V médiích, v televizi i na sociálních sítích často prezentují lidé se svou mluvou, která není pro mluvený projev příliš vhodná. Poté bývá obtížné soustředit se na obsah projevu, poněvadž v těchto případech převládá spíše jeho forma.

Pokud bychom měli porovnat oba projevy, což je naším cílem, nejprve se zaměříme na jejich výrazné rozdíly. Z první epizody slyšíme, a to pomocí hlasu i obsahem, že se moderátor teprve seznamoval s „novým světem“, jak to sám v epizodě nazval. Druhý námi analyzovaný díl byl zveřejněn po dvouletém rozestupu vyplněnými několika publikovanými epizodami, které už moderátorovi zajistily zkušenost. Tento rozdíl vnímáme i díky častěji používaných kontaktových prostředků ve druhé epizodě.

Co se týče jazykové stránky obou analyzovaných epizod, nejsou mezi nimi žádné výrazné rozdíly. Co je ale zajímavé, že v první epizodě nazýval moderátor slovo „podcast“ jako [poutkast], zatímco ve druhé epizodě už [potkast]. V anglickém i českém znění se používá varianta bez samohlásky *-u-*.

Cílem této práce bylo rozebrat a porovnat epizody Davida Vaníčka, který s hlasem pracuje už několik let. Člověk se každodenně setkává s mluvenými projevy, které mohou mít obrovský vliv na publikum. Je proto důležité, aby člověk, který předává informace širší veřejnosti mluvenou formou, působil jako mluvní vzor. David Vaníček má své projevy bez přípravy a „díky svému talentu mluvit“, jak řekl v jedné odpovědi v rozhovoru, je projev nepředstíraný, osobitý a přirozený, což je pro posluchače podcastů uspokojivé.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Anchor, (2022). *Podporujeme celosvětově nejvíc podcastů*. [online], 2022. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://anchor.fm/switch

BARTOŠEK, Jaroslav (2008). K jazyku mluvených zpráv. *Čeština doma i ve světě*, XVI(1-2), Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, s. 5–18

BISHOP, James (2021). *A Brief History of Podcasting*. [online], 10. 03. 2021. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: https://www.onefineplay.com/blog/a-brief-history-of-podcasting

CANDRA, Robert (2017). *Podcast Zhasni! – pilotní projekt Českého rozhlasu v oblasti nových trendů v konzumaci audia* [online], (37)2017. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://informace.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/03908210.pdf, s. 43–45

CVRČEK, Václav (2015). *Mluvnice současné češtiny*. Vydání druhé. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-2812-7.

ČECHOVÁ, Marie (2011). *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČMEJRKOVÁ, Světla (2013). *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2267-7.

ČMEJRKOVÁ, Světla a Jana HOFFMANNOVÁ (2011). *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-1970-7.

DOHALSKÁ, Marie (1985). *Mluvím, mluvíš, mluvíme: kapitoly z moderní rétoriky*. Praha: Horizont.

GREPL, Miroslav (2017). *Kontaktový prostředek*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. [online], [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/KONTAKTOV%C3%9D%20PROST%C5%98EDEK

GREPL, Miroslav (2017). *Parcelace.* In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. [online], [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/PARCELACE

HALVÍK, Martin (2011). Výslovnost. In: *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*, s. 206–209. Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-1970-7.

Herohero, (2022). *A place for creators.* [online], [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://herohero.co/

HLADKÁ, Zdeňka (2017). *Univerbizace*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. [online], [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/UNIVERBIZACE

HODBOĎ, Tomáš (2005). *Český rozhlas nabízí svůj obsah v podcastu*. In: Lupa.cz [online], 25. 04. 2005. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: https://www.lupa.cz/clanky/cesky-rozhlas-nabizi-svuj-obsah-v-podcastu/

HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ a Kamila MRÁZKOVÁ, ed. (2019). *Syntax mluvené češtiny.* Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2961-4.

JOUŠKOVÁ, Jana (2008). Mluvená čeština v médiích. *Čeština doma i ve světě,* XVI(1-2), Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, s. 3–4

JuicyFolio (2019). *Podcast Spotify – Kam s podcastem* [online], [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://vasejmenojevaseznacka.cz/pod-carou/kam-s-podcastem-proc-potrebuju-podcast-hosting-i-kdyz-chci-byt-dostupny-na-itunes-spotify-a-dalsich-sluzbach

KRAUS, Jiří (2010). Rétorika a řečová kultura. Vyd. 2., dopl. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1829-6.

LANGER, Antonín (1993). *Úspěch veřejné promluvy: Kapitoly z rétoriky*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-063-x.

MACHAČ, Pavel. (2008). „Jagonotoasněbure?“… *Čeština doma i ve světě*. XVI(1-2), Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, s. 36–50

Mamablogroku, (2019). *Top 15- Kdo vyhrál mamablog roku 2019 a tatablog roku?* [online], 19. 07. 2019. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://www.mamablogroku.cz/top-15-kdo-vyhral-mamablog-roku-2019-a-tatablog-roku/

MCQUAIL, Denis (2007). *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 3. Přeložil Marcel KABÁT, přeložil Jan JIRÁK. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-338-3.

Mediář, (2022). *Czech Social Awards ovládli Anna Šulc a Kovy.* [online], 02. 12. 2018. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://www.mediar.cz/czech-social-awards-2018-vysledky-vitezove-anna-sulc-

kovy/?fbclid=IwAR1UhkYllrLpBNZDl4Olp3xUsuZuiKxGpbHO9XcoOp9kLG5QRAqs9EVXOHg

MIČIENKA, Marek a Jan JIRÁK (2007). *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-315-4.

MÜLLEROVÁ, Olga (1966). K syntaxi nepřipravených souvislých mluvených projevů (Přídatné výrazy a konstrukce). *Slovo a slovesnost*, 27, s. 118–126. Dostupné z: http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1414

MÜLLEROVÁ, Olga (1994). *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Praha: Academia. Studie a práce lingvistické. ISBN 80-200-0489-0.

MÜLLEROVÁ, Olga (2011). Mluvené projevy a komunikační situace. In: *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*, s. 66–83. Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-1970-7.

MÜLLEROVÁ, Olga (2011). Syntax mluvených výpovědí (se zaměřením na vsuvky a vedlejší sdělení v mluvených projevech). In: *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*, s. 153–172. Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-1970-7.

PALKOVÁ, Zdena (2008). Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury. *Čeština doma i ve světě*, XVI(1-2), Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, s. 19–21

SGALL, Petr a Jiří HRONEK (2014). *Čeština bez příkras*. Vyd. 2. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2459-4. (pdf)

SCHULTZE, Petra (2018). *Co je to podcast?* [online], 07. 09. 2018. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: https://blog.audiolibrix.cz/tema/co-je-to-podcast/

SOTONA, Jiří (2017). *Čeština už není cool*. [online], 15. 09. 2017 [cit. 2022-01-13]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/veda-skoly/clanek/cestina-uz-neni-cool-40045392

STRAHL, Vlastimil (1993). *Novinář před mikrofonem*. Univerzita Karlova v Praze.

SVOBODOVÁ, Diana (2007). *Cizojazyčné lexikální přejímky v komunikaci na chatu*. [online], [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7933

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava a Jiřina HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ (1984). *Mluvený projev a přednes: učebnice pro 2. a 3. ročník pedagogických škol a pro učitele gymnázií pro*

nepovinný předmět Umělecký přednes. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, Učebnice pro střední školy.

TRŽIL, Dan (2020). *Jak vytvořit vlastní podcast – kompletní proces produkce podcastů* [online], [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://dantrzil.cz/jak-vytvorit-podcast/

ZEMAN, Jiří (2013). Výslovnost. In: *Styl mediálních dialogů,* s. 277–285. Praha: Academia. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2267-7.